

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำบลบ้านใหม่ อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว*
THE STUDY OF LOCAL HISTORY OF BAN MAI SUBDISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE TO PROMOTE TOURISM

ศุภกานท์ นานรัมย์¹ และ วีรพล น้อยคล้าย²

Supakan Nanrum¹ and Weraphol Noiklai²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹⁻²Phranakhon Si Ayuttatha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: weerapol@aru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) เพื่อสำรวจโบราณสถานและสถานที่สำคัญในชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารมีการรวบรวมหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ ทั้งเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง จากหอสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อวิเคราะห์เชิงเนื้อหาของพื้นที่ศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ตำบลบ้านใหม่ เดิมเรียกว่า “ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” ปรากฏนามในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา และยังเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ครั้งสงครามคราวสมเด็จพระสุริโยทัยขาดคอช้าง และวีรกรรมพระแสงดาบค่ายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภายหลังเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า ตำบลบ้านใหม่ถูกทิ้งร้างไประยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งมีการฟื้นฟูกรุงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เริ่มมีผู้คนกลับเข้ามาอาศัยในชุมชน และภายหลังการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องกลายเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอรอบกรุง หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้ชื่อเปลี่ยนเป็น “ตำบลบ้านใหม่” 2) โบราณสถานและสถานที่สำคัญประกอบด้วย พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย วัดโพธิ์เผือก วัดบำรุงธรรม วัดบัวขาว วัดกุฎีลาย วัดสามจีน วัดเกตุ และวัดจันทร์ประเทศ และ 3) ประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน ได้แก่ นายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง นายสไว เดชศรี และนายทวีป ดวง

* Received 26 February 2025; Revised 28 April 2025; Accepted 30 April 2025

นิมิตร ช่างแกะสลักไม้ลายไทยที่มีชื่อเสียงระดับประเทศผู้ส่งต่อความรู้แก่ชาวตำบลบ้านใหม่จนกลายเป็นอาชีพอันเป็นเอกลักษณ์อันส่งผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคต

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, ตำบลบ้านใหม่, พุ่มมะขามหย่อง

Abstract

This research aims to study 1) to study the development of local history, 2) to survey historical sites and significant locations within the community, and 3) to study the history of notable figures in Ban Mai Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research is a documentary study that primarily utilizes historical documents and evidence, including both primary and secondary sources, from the National Library and the National Archives. The gathered materials were analyzed through content analysis focusing on the study area.

The study results 1) Ban Mai Subdistrict was originally known as "Ban Mai Makham Yong" and was mentioned in the Royal Chronicles of Ayutthaya. It was an important historical site during key events such as the war in which Queen Suriyothai was killed in battle and King Naresuan was recorded as a brave with his sword leading his troops to beat the Burmese camp. After the fall of Ayutthaya to the Burmese, Ban Mai was abandoned for a period of time. However, the community was revived during the early Rattanakosin period, and people began to resettle. After administrative reforms during the reign of King Chulalongkorn (Rama V), Ban Mai Makham Yong became parts of the suburban. After the change of regime in 1932, was changed name to "Ban Mai Subdistrict." 2) The exploration of Historical Building and significant landmarks includes to the Queen Suriyothai Memorial, Wat Pho Pheuak, Wat Bamrung Tham, Wat Buakhao, Wat Kudi Lai, Wat Sam Chin, Wat Ket, and Wat Chan Prathet. And 3) The history of figures in the area that is Mr. Samran Koetphon, a National Artist in Performing Arts, Mr. Sawai Detsri, and Mr. Thawip Duangnimit, renowned Thai woodcarving artists. These important people have passed on their knowledge to the residents of Ban Mai and become a local characteristics career with the current and contributes to the future development of community-based tourism.

Keywords: Local History, Ban Mai Subdistrict, Tung Ma Kham Yong

บทนำ

ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตำบลเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ทางด้านเหนือติดแนวแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบ้านใหม่ถือเป็นตำบลเก่าแก่ที่ปรากฏนาม “ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) บริเวณอันเป็นที่ตั้งของตำบลบ้านใหม่เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กระแสหลักของไทย คือ “ทุ่งมะขามหย่อง” ซึ่งเชื่อมโยงกับวีรกรรมความกล้าหาญของสมเด็จพระสุริโยทัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และอาณาบริเวณทางการเมืองซึ่งเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์สงครามระหว่างกรุงศรีอยุธยากับพม่า

ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องเป็นทุ่งรับน้ำทางด้านเหนือของเกาะเมืองที่มีความสำคัญในอดีต ทั้งในแง่การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ และกลายสภาพเป็นปราชญ์ธรรมชาตินิยมศึกษาสงคราม แม้ว่าเวลาล่วงผ่านสู่ปัจจุบัน ตำบลบ้านใหม่ ยังถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องด้วยเป็นพื้นที่ตั้งของพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และยังมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เด่นชัดจากการงานหัตถกรรม และวงปีพาทย์อันเลื่องชื่อ

ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน กอปรกับมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทั้งความสำคัญในบริบทปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับพื้นที่รับน้ำทางด้านเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ความเก่าแก่ของพื้นที่อีกทั้งเป็นชุมชนที่มีการหล่อหลอมภูมิปัญญาอยุธยาที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นงานหัตถกรรม วงปีพาทย์มโหรี เหล่านี้สามารถต่อยอดความรู้สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ ยังมีผลงานวิจัยในพื้นที่พระนครศรีอยุธยาที่มุ่งพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย พระมหากวินท์ ยสินทวิโส (วงศ์อินทร์อยู่) และคณะ ที่มุ่งศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวและการเสนอคุณค่าทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พระมหากวินท์ ยสินทวิโส (วงศ์อินทร์อยู่) ธัชชนันท์ อิศรเดช และสุริยา รักษาเมือง, 2561) นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ ผลงานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเพื่อเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ เสรี วงษ์มณฑา ชุชนา เตชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ, 2559) ซึ่งทำให้ทราบเบื้องต้นว่า งานวิจัยทั้งสองเรื่องที่กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างที่มุ่งศึกษาเพื่อพัฒนาและเสนอคุณค่าการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นอกจากนี้ ความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวยังนำไปสู่การสนับสนุนและต่อยอดในการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและสำนักท้องถิ่น ดังโครงการวิจัยการฟื้นฟูทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในพื้นที่ทุ่งภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนนำไปสู่การศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การต่อยอดสู่การฟื้นฟูและยกระดับการท่องเที่ยวด้วยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2566)

ตัวอย่างของผลงานวิจัยเหล่านี้ ทำให้ทราบว่าการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมถือเป็นทุนสำคัญในการต่อยอดสู่การแสวงหาแนวทางเพื่อพัฒนา ยกระดับการท่องเที่ยว โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ การมุ่งศึกษาพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือเป็นหนึ่งในจุดหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติเนื่องจากมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน การศึกษาเรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว” จึงเป็นเพียงหนึ่งในหลายพื้นที่ที่น่าสนใจที่มีศักยภาพในการสร้างต้นทุนทางความรู้สู่การยกระดับและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อสำรวจโบราณสถานและสถานที่สำคัญในชุมชน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลศึกษา

แหล่งข้อมูลศึกษา รวบรวมจากหลักฐานประวัติศาสตร์ เอกสารทางประวัติศาสตร์จากหอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ประกอบด้วยเอกสารชั้นต้น คือ พระราชพงศาวดาร คำให้การ ราชกิจจานุเบกษา และเอกสารหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารชั้นรอง คือ หนังสือบทความ ผลงานวิจัย และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีการสำรวจโบราณสถานและสถานที่สำคัญในชุมชนอันถือเป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ด้วย

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานทางประวัติศาสตร์ อันประกอบด้วย เอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากหอสมุดแห่งชาติ และหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย เอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้องกับตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมไปถึงข้อมูลจากการสำรวจโบราณสถานและสถานที่สำคัญในชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และประเมินคุณค่าข้อมูลเพื่อศึกษา วิเคราะห์ จากการค้นพบ เอกสารหลักฐานที่ค้นพบในการได้มาซึ่งข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว” สามารถแยกผลวิจัยได้ ดังนี้

(1) พัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำบลบ้านใหม่ปรากฏนามครั้งแรกในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ความว่า “ทัพพระเจ้าแปรตั้งค่ายตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) (2542) เมื่อย้อนกลับไปยังบริบทประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในเวลานั้น ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องมีความเกี่ยวข้องกับสงครามระหว่างกรุงศรีอยุธยากับพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสงครามคราวสมเด็จพระสุริโยทัยขาดคอช้าง พ.ศ. 2091 ทั้งนี้ หลังจากสมเด็จพระมหาจักรพรรดิขึ้นครองราชย์เพียง 7 เดือน พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้เห็นโอกาสในการยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา

เมื่อพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ตัดสินใจยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิจึงมีพระราชกำหนดบอกไปยังเมืองพิษณุโลกว่า ถ้าพม่ายกทัพมาเมื่อใดให้เอาหัวเมืองเหนือทั้งหมดเป็นทัพตีกระหนาบ จากนั้นตรัสให้พระยาจักรีออกไปตั้งค่ายลุมพลี พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) (2542)

ดูเหมือนว่าการสกัดกองทัพพม่าในเวลานั้นไม่ประสบความสำเร็จนัก กองทัพพม่าสามารถยกทัพมาตั้งค่ายรอบกรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ และถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ตระหนักได้ว่า

การที่ราชธานีของกรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาซึ่งมีแม่น้ำล้อมรอบและมีทุ่งรอบเกาะเมืองฯ นั้น ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่ได้เปรียบในการทำศึกสงคราม ในบรรดาทุ่งรอบเกาะที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงมากนั้น คือ ทุ่งรอบเกาะเมืองฯ ที่ตั้งอยู่ทางด้านเหนือ ได้แก่ ทุ่งแก้ว ทุ่งขวัญ ทุ่งภูเขาทอง ทุ่งลุมพลี ทุ่งมะขามหย่อง ทุ่งลุมพลี ทุ่งประเทศ และทุ่งหันตรา เนื่องจากทุ่งเหล่านี้กลายเป็นสมรภูมิรบ ด้วยเหตุนี้ “ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” จึงถูกระบุนามในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาด้วย

สงครามในครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสุริโยทัย พระราชพงศาวดาร ฉบับหลวงประเสริฐ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในครั้งนี้ว่า

“สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ แลครั้นเสวยราชสมบัติได้ 7 เดือน ญาหงษาบังเสวกียกพลมายังพระนครศรีอยุธยาในเดือน 4 นั้น เมื่อสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเจ้า เสด็จออกไปรบศึกหงสาวดีนั้น สมเด็จพระอัครมเหสีแลสมเด็จพระเจ้าลูกเธอราชบุตรี เสด็จทรงช้างออกไปโดยเสด็จด้วยแลเมื่อได้รับศึกหงษานั้น ทพหน้าแตกมาปะทัพหลวงเปนโกลาหลใหญ่ แลสมเด็จพระอัครมเหสีแลสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระราชบุตรีนั้น ได้รับด้วยข้าศึก ถึงสิ้นพระชนม์กับคอช้างนั้น” พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). (2542).

แม้ว่าจะไม่ได้ระบุพื้นที่ในการยุทธหัตถีว่ามีการรบพุ่งกันบริเวณทุ่งมะขามหย่อง แต่ด้วยสภาพพื้นที่จากทุ่งภูเขาทองขึ้นไปทางเหนือ 100 เส้น หรือ ประมาณ 4 กิโลเมตร เชื่อว่าเป็นพื้นที่ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องตามที่พระราชพงศาวดารของไทยได้ระบุไว้ ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องซึ่งถือเป็นทุ่งรบศึกที่ถูกระบุในสงครามคราวพระเจ้าหงสาวดีล้อมกรุงฯ พ.ศ. 2129 กองทัพพระมหาอุปราชได้ล่องหน้าเข้ามาเตรียมเสบียงล่องหน้า ยกทัพมาถึงกรุงศรีอยุธยาตั้งค่ายอยู่ทางทิศเหนือกับตะวันออก กองทัพพระเจ้าหงสาวดีอยู่ทางด้านเหนือตั้งค่ายหลวงที่ “ขนอนปากคู” ส่วนมังมอดราชบุตรกับพระรามตั้งที่ “ตำบลมะขามหย่อง” (สมเด็จพระยาดำรงราชานาภาพ, 2498)

การล้อมกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2129 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ออกปล้นค่ายพม่าจนเกิดวีรกรรม ในพระราชพงศาวดาร ความว่า “เดือน 4 ขึ้น 10 ค่ำ เวลากลางคืนเสด็จออกไปปล้นค่ายทัพหน้าของพระเจ้าหงสาวดี ข้าศึกไม่รู้ตัวแตกพ่าย ได้ค่ายนั้นแล้วไล่ฟันแทงข้าศึกเข้าไปจนถึงค่ายหลวงพระเจ้าหงสาวดี สมเด็จพระนเรศวรเสด็จลงมาจากม้าพระที่นั่งทรงคาบพระแสงดาบนำทหารขึ้นป็นระเนียด จะเข้าค่ายพระเจ้าหงสาวดีถูกข้าศึกแทงตกลงมาจึงเข้าไม่ได้ พระแสงดาบซึ่งสมเด็จพระนเรศวรทรงในวันนั้น จึงปรากฏนามว่า “พระแสงดาบคาบค่าย” มาจนตราถึงทุกวันนี้” (สมเด็จพระยาดำรงราชานาภาพ, 2498)

ด้วยเหตุนี้ ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง จึงปรากฏนามในฐานะสมรภูมิสงคราม อันมีสภาพที่ตั้งที่เหมาะสมกับการตั้งค่าย ความสะดวกในการขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ บริเวณตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องยังปรากฏนามอื่นอีก คือ “ทุ่งมนORMY” นามนี้ ปรากฏในคำให้การชาวกรุงเก่า ครั้งสงครามคราวสมเด็จพระสุริโยทัยขาดคอช้าง พ.ศ. 2091 ความว่า “พระบรมดิลกกียกพลออกไปที่ทุ่งมนORMY” (ประชุมคำให้การกรุงศรีอยุธยา รวม 3 เรื่อง, 2553) และสงครามช้างเผือก พ.ศ. 2106 ความว่า “ครั้นจุลศักราช 923 พระเจ้าหงสาวดียกทัพจำนวนพล 900000 มาตีกรุงศรีอยุธยาอีก ตั้งทัพที่ทุ่งมนORMY” (ประชุมคำให้การกรุงศรีอยุธยา รวม 3 เรื่อง, 2553) นามทุ่งมนORMY แม้จะต่างออกไปแต่มีความสอดคล้องกับพื้นที่ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องในไทยรบพม่า ความว่า “กองทัพหลวงของพระเจ้าหงสาวดีตั้งอยู่ที่ทุ่งวัดโพธิ์เผือก ใกล้ชนอนปากคู” (สมเด็จพระนเรศวรมหาราชานุภาพ, 2498) นั้นหมายความว่า บริเวณทุ่งวัดโพธิ์เผือก ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องได้กลายเป็นที่ตั้งค่ายหลวงของพม่าด้วยเหตุว่าใกล้กับชนอนปากคู ทางด้านเหนือของเกาะเมืองฯ อันเป็นทำเลยุทธศาสตร์ที่มีความเหมาะสมในการตั้งค่ายเพื่อล้อมกรุงศรีอยุธยา

โดยภาพรวม ตำบลบ้านใหม่เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่มากแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ด้วยสภาพเป็นทุ่งรับน้ำทางด้านเหนือของเกาะเมืองฯ ติดแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งยังมีชนอนปากคู อันหมายถึง ชุมทางการสัญจรทางเรือ ด้านเก็บภาษีและตรวจคนเข้าออกที่มาจากหัวเมืองเหนือ ก่อนเข้าสู่เกาะเมืองฯ บริเวณชุมชนตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องจึงเป็นแนวติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อมีชุมชน ผู้คนอาศัยอยู่ การมีอยู่ของศาสนสถานจึงเป็นการอธิบายสภาพเบื้องต้นของชุมชนบริเวณทุ่งราบแม่น้ำแห่งนี้ และยังเป็นที่ตั้งของพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยอนุสรณ์สถานแห่งความภาคภูมิใจของชาวพระนครศรีอยุธยาและของชาวไทยอีกด้วย

หลังการเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า ใน พ.ศ. 2310 พระนครศรีอยุธยาได้ถูกทิ้งร้างไป ช่วงเวลาหนึ่ง ต่อมาเมื่อสงครามสงบลงแล้วราษฎรได้เริ่มกลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ส่วนแนวแม่น้ำทางด้านเหนือบริเวณ “ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า มีผู้คนกลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เมื่อใด สันนิษฐานว่าราษฎรได้กลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างช้าในกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังจะเห็นได้จากบันทึกของ ฌ็อง บัปติสต์ ปาลเลกัวซ์ ที่อาศัยอยู่ในสยาม ระหว่าง พ.ศ. 2372 – 2397 ได้กล่าวถึงอยุธยาไว้ว่า “เมืองใหม่นั้นตั้งอยู่รอบนครเดิม มีเรือนอยู่สองแถว พลเมืองประมาณ 40,000 คน ประกอบด้วยคนไทย จีน ลาว และมลายู” (มังเซญอร์ ปาลเลกัวซ์, 2552)

ต่อมาตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง ถูกระบุชื่อในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2446 เรื่อง ประกาศล่วงหน้าบอกจะแจกโฉนดสำหรับที่ดิน ในทุ่งบ้านสวนพริก ทุ่งบ้านทางกระเบน ทุ่งบ้านใหม่มะขามหย่อง อำเภอรอบกรุง แขวงเมืองกรุงเก่า ความว่า “ทุ่งบ้านทางกระเบน ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง อำเภอรอบกรุง ทุ่งบ้านใหม่มะขามหย่อง อำเภอรอบกรุง แขวงเมืองกรุงเก่า” (ราชกิจจานุเบกษา, 2447) ความดังกล่าว ทำให้ทราบว่า “ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” เป็นนามที่มีการใช้มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เวลาต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ตำบลบ้านใหม่” ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2471 เรื่อง ประกาศลดหย่อนเงินอากรค่านาคูโค ตำบลบ้านใหม่ ท้องที่อำเภอกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ราชกิจจานุเบกษา, 2471) ตามมาด้วยเอกสารของกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ปิดทํานบกั้นน้ำช่วยเหลือการทํานา ใน พ.ศ. 2483 ความว่า

“ด้วยข้าพเจ้าได้รับหนังสือคณะกรรมการอำเภอกรุงเก่า ที่ 2262/2483 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2483 รายงานว่าขณะนี้น้ำเหนือกำลังไหลหลากลงมาเข้าคลองต่าง ๆ ต้นข้าวในนาของราษฎรที่เพาะหว่านไว้ยังเล็กอยู่ ถ้าปล่อยให้ไปไปตามสภาพ น้ำก็จะไหลเข้าสู่นาของราษฎรท่วมต้นข้าวเหล่านั้นเสียหาย นายอำเภอกรุงเก่า พร้อมด้วยกรรมการอำเภอ และคณะกรรมการอำเภอบางบาล คณะกรรมการอำเภอบางปะหัน จึงได้ร่วมมือกันเกณฑ์แรงงานราษฎรพร้อมด้วยไม้มาทํานบกั้นน้ำที่คลองทางกระเบน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอกรุงเก่า” (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2483)

ด้วยเหตุนี้ ตำบลบ้านใหม่ จึงเป็นชื่อที่ถูกเรียกโดยกระทรวงมหาดไทยอย่างน้อย ๆ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2471 โดยตัดคำว่า “มะขามหย่อง” ออกไป และด้วยสภาพพื้นที่เป็นทุ่งราบแม่น้ำ ติดแม่น้ำเจ้าพระยา และยังมีคลองอีกหลายสายในชุมชน ตำบลบ้านใหม่จึงประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี ซึ่งจากเอกสารกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ทำให้ทราบว่า หากปล่อยให้น้ำเข้ามาทางคลองทางกระเบนอาจสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ทํานาในอำเภอบางบาล 7,200 ไร่ อำเภอบางปะหัน 25,000 ไร่ และอำเภอกรุงเก่า 7,631 ไร่ (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2483)

จากรายงานการสำรวจข้อมูลเขตพัฒนาตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2524 ระบุว่า เขตตำบลบ้านใหม่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 10 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ 4,126 ไร่ มีอาณาเขต ทิศเหนือ จรดกับ ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ทิศใต้ จรดกับ ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันตก จรดกับ ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล

ทิศตะวันออก จรดกับ ตำบลวัดตูม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะตั้งครอบครัวเป็นกลุ่ม ๆ โดยมีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 8,163 ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย 650 ไร่ และใช้เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ 3,513 ไร่ มีจำนวนประชากรรวมกันทั้งสิ้น 4,391 คน ชาวบ้านส่วนมากประกอบอาชีพทำนา รองลงมา คือ แกะสลัก รับราชการ และรับจ้าง (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2524)

หากพิจารณาข้อมูลร่วมสมัยของตำบลบ้านใหม่ จะเห็นว่า ชื่อหมู่บ้านมีการปรับเปลี่ยน คือ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ใต้ หมู่ที่ 5 บ้านคลองนอก และหมู่ที่ 7 บ้านท้ายไผ่ โดยมีจำนวนประชากร 4,487 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำอัญมณี แกะสลัก (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่, 2567) และดูเหมือนว่าจำนวนประชากรไม่แตกต่างกันมากนักจากเมื่อ 40 ปีก่อน ส่วนบ้านเรือนราษฎรก็ยังคงสร้างบ้านเรือนริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ชาวตำบลบ้านใหม่ยังมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน การทำมาหากินยังสัมพันธ์กับสภาพพื้นที่ราบลุ่ม การเดินทางสัญจรมีการปรับเปลี่ยนตามกระแสนิยมสมัยใหม่ นับตั้งแต่มีการสร้างระบบชลประทานและถนนถนนเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยานับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2510 จากเดิมที่มีการสัญจรทางเรือ มีเรือเมย์รับจ้างปรับเปลี่ยนเป็นการใช้รถยนต์ วิถีชีวิตสมัยใหม่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพด้วย จากเดิมต้องพึ่งพาการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพรับจ้าง รับราชการ (2) สำนวณโบราณสถานและสถานที่สำคัญในชุมชน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาชุมชนตำบลบ้านใหม่เป็นชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาเก่าแก่มากแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ความเป็นชุมชนเก่าแก่ส่งผลให้มีวัดวาอารามจำนวนมาก จากการสำรวจพบว่า วัดโพธิ์เผือก เป็นวัดสำคัญที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ส่วนวัดอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ ได้แก่ วัดเกตุ วัดจันทร์ประเทศ วัดบำรุงธรรม วัดบัวขาว (วัดราชบัวขาว) และวัดกุฎีลาย เป็นวัดที่มีพระจำพรรษา และยังมีวัดร้างอีกหนึ่งแห่ง คือ วัดสามจีน หรือ วัดขนมจีน ซึ่งจะขอกล่าวถึงประวัติของแต่ละวัดโดยสังเขป ดังนี้

(2.1) วัดโพธิ์เผือก ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 บ้านมะขามหย่อง สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ราว พ.ศ. 2290 ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ปรากฏนามในเอกสารเรื่องไทยรบพม่า ความว่า “กองทัพหลวงของพระเจ้าหงสาวดีตั้งอยู่ที่ทุ่งวัดโพธิ์เผือกใกล้ขนอนปากคู” (สมเด็จพระยาตำราธิราชนาภาพ, 2498) หลังการเสียกรุงศรีอยุธยาได้กลายสภาพเป็นวัดร้าง จนถึง พ.ศ. 2437 ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์และพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ วัดแห่งนี้มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ หอระฆัง และกุฏิ มีปูชนียวัตถุสำคัญ คือ หลวงพ่อจ้อย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2455 (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2528) การสำรวจโบราณสถาน

พระนครศรีอยุธยาของประยูร อุรุชาภูะ หรือ น. ณ ปากน้ำ ใน พ.ศ. 2509 ได้กล่าวถึง ธรรมเนียมเก่าฝีมือช่างอยุธยาสองหลัง ตรงแผ่นไม้จำหลักภาพปูนติดเชื่อมระหว่างกาบพระมหิศร กลางธรรมาสน์ สลักเป็นเรื่องราวแปลก ๆ แผ่นขวามือเป็นภาพกลุ่มหญิงสาวอยุธยากำลังพน มือฟังธรรมด้วยท่าทางต่าง ๆ ด้านหลังเป็นเทพชุมนุม และด้านซ้ายเป็นภาพฤๅษีและนักพรต ต่าง ๆ ล้วนแต่พนมือฟังธรรมทั้งสิ้น เมื่อสอบถามประวัติของธรรมาสน์หลังนี้ ปรากฏว่าของ วัดภูเขาทองให้ยืมมาอีกต่อหนึ่ง” (น. ณ ปากน้ำ, 2558) ปัจจุบันธรรมาสน์หลังนี้ยังเก็บรักษาไว้ ที่พลับพลาที่ประทับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งวัดโพธิ์เผือกยังคงเก็บรักษาธรรมาสน์ หลังนี้ไว้เป็นอย่างดี

(2.2) วัดเกตุ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ สร้างขึ้น ราว พ.ศ. 2365 ตรงกับรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ราว พ.ศ. 2375 วัด แห่งนี้ประกอบด้วยอุโบสถ ศาลาการเปรียญ และกุฏิ มีพระพุทธรูปจำลอง ประดิษฐานอยู่ใน มณฑป (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2528) การสำรวจของ น. ณ ปากน้ำ ใน พ.ศ. 2509 ได้กล่าวถึงวัดเกตุไว้ว่า เป็นวัดตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออก มีการปฏิสังขรณ์มาเป็นศิลปะ รัตนโกสินทร์ ยังเหลืออยู่แต่ธรรมาสน์ใหญ่ซึ่งตั้งบนศาลาการเปรียญ เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา (น. ณ ปากน้ำ, 2558) จากข้อมูลของ น. ณ ปากน้ำ ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า วัดเกตุสร้างขึ้นใน สมัยต้นรัตนโกสินทร์จริงหรือไม่เนื่องด้วยรูปแบบธรรมาสน์เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา และมีการ เปลี่ยนแปลง ปฏิสังขรณ์วัดเป็นแบบรัตนโกสินทร์ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจนี้มีความย้อนแย้งกับ ข้อมูลของกรมการศาสนาที่ระบุว่าวัดแห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วัดแห่งนี้ยังมี พิธีอุ้มพระลอดโบสถ์เพื่อให้มีสติในการดำเนินชีวิต เสริมสิริมงคลให้รอดพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ

(2.3) วัดจันทร์ประเทศ ตั้งอยู่ หมู่ 6 บ้านคลองโน สร้างขึ้นราว พ.ศ. 2380 ตรงกับรัช สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ชาวลาวเวียงจันทร์ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่น ฐานในตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง ร่วมกันสร้างวัดแล้วขนานนามให้สอดคล้องกับชื่อประเทศ ของตน วัดแห่งนี้ประกอบด้วยอุโบสถ ศาลาการเปรียญ และกุฏิ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2528) เดิมบริเวณอันเป็นที่ตั้งวัดจันทร์ประเทศเป็นเกาะแม่น้ำ มีเนื้อที่ ประมาณ 8 ไร่ บริเวณด้านหน้าวัดติดคลองบ้านลาว เมื่อสร้างวัดเสร็จแล้ว เจ้าอาวาสวัดศาลา ปูนได้มอบ “หลวงพ่อด่าง” ซึ่งต่อมาเรียก “หลวงพ่อดมแดง” ประดิษฐานที่หอสดมนต์ ด้วย เหตุที่ชาวบ้านมาบนบานศาลกล่าวยามเจ็บไข้แล้วหายจะมีการแก้บนด้วยการจ้างหนังตะลุงมา เล่น บริเวณวัดยังพบศาลทรงแปลกตาที่เรียงซ้อนกันสามห้อง ถือเป็นศาลที่ชาวบ้านเชื่อสา ยลาวจะมาทำพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษในช่วงเดือนเมษายน มีการทำบุญที่ศาลเจ้าแม่แก้ว ซึ่งถือเป็น

บรรพบุรุษของชาวลาวข่า และยังมีศาลเจ้าพ่อสีชมพูซึ่งเป็นถิ่นบึงของชาวบ้านคลองในอีกด้วย

(2.4) วัดบำรุงธรรม ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 บ้านใหม่ สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา ราว พ.ศ. 2200 ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เดิมเรียกว่า “วัดสะพานขาว” ต่อมาเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาวันแห่งนี้ได้ปล่อยร้างไป จนกระทั่งได้รับการทำนุบำรุงจากราชภริยาจึงเรียกวัดนี้ว่า “วัดราชบุรณบำรุงธรรม” ครั้น พ.ศ. 2483 ได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเรียกว่า วัดบำรุงธรรม วัดแห่งนี้ประกอบด้วยอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ และสุสาน (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2528) ชาวบ้านยังเรียกวัดนี้ว่า “วัดโพธิ์หัก” ด้วยเชื่อว่าบริเวณวัดแห่งนี้เป็นที่สมรภูมิสงครามก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2310 ความน่าสนใจของวัดแห่งนี้ คือ อุโบสถที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมอย่างอยุธยา กล่าวคือ เป็นอาคารที่ใช้เสากลมหรือเสาแปดเหลี่ยม มีระบบโครงสร้างที่ใช้เสาในการรับน้ำหนักเป็นหลักแล้วจึงก่อผนังอิฐ มีการเจาะช่องแสงในลักษณะของลูกกรง (ศักดิ์ชาย สายสิงห์, 2564, หน้า 44) อันเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนต้นและตอนกลาง และยังมีหลวงพ่อดำที่วัดศาลาปูนมอบให้วัดบำรุงธรรมในคราวเดียวกับที่ให้หลวงพ่อแดงวัดราชบัวขาว และหลวงพ่อหอมแดงวัดจันทร์ประเทศ

(2.5) วัดบัวขาว หรือ วัดราชบัวขาว ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านหัวดุม สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา ราว พ.ศ. 2200 ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พื้นที่วัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา วัดแห่งนี้ประกอบด้วยอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ หอระฆัง และมีพระพุทธรูปที่วิหาร เรียกว่า หลวงพ่อแดง ที่อุโบสถมีใบเสมาสมัยอยุธยาเป็นหินสีเขียวไม่มีลวดลายแบบเสมาเดียว (ศักดิ์ชาย สายสิงห์, 2564) การสำรวจของ น. ณ ปากน้ำ ได้อธิบายสภาพของวัดราชบัวขาว ไว้ว่า วัดลาดบัวขาว ตั้งตรงข้ามกับโรงสีหัวดุม บริเวณแถบนี้เรียกว่า ตำบลบ้านใหม่ ตัววัดอยู่ลึกเข้าไป ห่างจากแม่น้ำประมาณ 200 เมตร อุโบสถถูกปฏิสังขรณ์ใหม่เมื่อ พ.ศ. 2480 สืบเนื่องจากฐานอุโบสถและผนังด้านข้าง มีเสาประดับสลับนานาต่าง ดูเป็นคติเก่าแต่สมัยอยุธยา (น. ณ ปากน้ำ, 2558) วัดแห่งนี้ยังเน้นจุดเด่น คือ หลวงพ่อแดง ที่ได้มาจากวัดศาลาปูนมาประดิษฐานเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อแดงจึงมีประชาชนมาบูชากราบไหว้ ต่อมาทางวัดได้มีการสร้างศาลาเพื่อประดิษฐานหลวงพ่อแดง ก่อสร้างแล้วเสร็จ ใน พ.ศ. 2565

(2.6) วัดกุฎีลาย ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 บ้านท้ายไร่ สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย ราว พ.ศ. 2300 เมื่อกรุงศรีอยุธยาร้างไป วัดนี้ได้กลายสภาพเป็นวัดร้าง เดิมอุโบสถตั้งอยู่กลางถนนสาย 309 อ่างทอง-อยุธยา เมื่อมีการสร้างถนน ใน พ.ศ. 2476 ถนนได้ตัดผ่านอุโบสถของวัด

พอดี ต่อมาอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ได้มีการย้ายมาสร้างในบริเวณที่เหมาะสม วัดแห่งนี้ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ประกอบด้วยอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ได้แก่ อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ หอระฆัง และฌาปนสถาน (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2528) วัดแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ของตำบลวัดตูม ส่วนเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ จากการสำรวจวัดกุฏิลายยังคงหลงเหลือใบเสมาสมัยกรุงศรีอยุธยา

(2.7) วัดสามจีน หรือ วัดขนมจีน ปัจจุบันเป็นวัดร้าง สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 บ้านท้ายไร่ โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน จากข้อมูลการสำรวจของ นายเพียว เข็มนาถ พ.ศ. 2536 พบมณฑปรูปสี่เหลี่ยมก่อด้วยอิฐ ทางทิศเหนือมีประตูทางเข้าด้านเดียว ส่วนยอดหักลงมา บริเวณวัดยังพบซากโบราณสถาน สันนิษฐานว่า เป็นเจดีย์ที่ถูกทำลาย นอกจากนี้ ยังมีร่องรอยโบราณสถานซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นวิหาร หรือ พระอุโบสถ อยู่ทางด้านเหนือจากมณฑป ปัจจุบันมีบ้านเรือนราษฎรปลูกค่อมทับอยู่ ส่วนของเนินโบราณสถานมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมมุมมน สูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร บนเนินดินมีเศษอิฐกระจัดกระจายใช้เป็นที่พักข้าวโพด นอกจากนี้ยังพบบ่อน้ำโบราณทางด้านตะวันออกของโบราณสถาน บริเวณรอบ ๆ เป็นโบราณสถานมีร่องรอยคูน้ำ สันนิษฐานว่าบ่อน้ำนี้คงเป็นส่วนหนึ่งของคูน้ำสี่เหลี่ยมรอบวัด (เพียว เข็มนาถ, 2538)

(3) ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตำบลบ้านใหม่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมท้องถิ่น กล่าวคือมีวงดนตรีปี่พาทย์ และงานแกะสลักไม้ที่มีชื่อเสียงระดับชาติ ดังจะขอกล่าวถึงประวัติบุคคลสำคัญของตำบลบ้านใหม่ ดังนี้

(3.1) นายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี 2548 เกิดเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2470 ที่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 4 บ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ นายสำราญ เป็นนักดนตรีในสายตระกูล “เกิดผล” เป็นหลานปู่ของ “นายวน เกิดผล” เจ้าของคณะหนังใหญ่ หัวหน้าวงปี่พาทย์ วงแตงวง และวงอังกะลุง นายวน มีภรรยาชื่อ “นางซ็อน เกิดผล” เป็นศิลปินลิเก และเพลงพื้นบ้าน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบ้านใหม่ทางกระเบน

นายสำราญ เป็นบุตรของนายหงส์ บุตรคนที่ 2 ของนายวน นายหงส์ สมรสกับนางสังวาล แม่เพลงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง นายสำราญเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนวัดจันทร์ประเทศ เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว นายสำราญยังได้ศึกษาวิชาการแพทย์แผนไทย ด้วยเกิดในครอบครัวของศิลปิน นายวน ผู้เป็นปู่ เป็นผู้ก่อตั้ง “วงดนตรีบ้านใหม่อยุธยา” (ณรงค์ชัย ปิฎกรัต, 2556) ระหว่าง พ.ศ. 2490-2500 ส่วนนางซ็อนผู้เป็นย่าประกอบอาชีพลิเก คนทั่วไปจึงเรียก “ลิเกยายซ็อน ปี่พาทย์ตาวน” ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำนักดนตรีบ้านใหม่ จนกลายเป็น

สำนักดนตรีที่มีชื่อเสียง คือ “วงบ้านใหม่ทางกระเบน” หรือ “สำนักดนตรีบ้านใหม่ทางกระเบน” หรือ “วงดนตรีปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน”

นายสำราญ มีความเชี่ยวชาญด้านระนาดเอก เป็นศิลปินที่ประสบความสำเร็จสูงสุด เป็นครูผู้ประพันธ์ผลงานดนตรี ยกตัวอย่างเช่น เพลงจีนเก็บบุปผา เถา เพลงอัปสรสำออง เถา เพลงไอยราขวงววง เถา เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำเพลงเก่ามาใช้ใหม่ ป้องกันการสูญหายด้วยการนำผลงานเพลงมาบรรจุนิพนธ์ ยกตัวอย่างเช่น เพลงตับชมสวนขวัญ เพลงตับพระสังข์ทองหนินาง พันธุ์รัตน์ เพลงตับฤๅษีเสียดใจ เป็นต้น (ณรงค์ชัย ปิฎกกรัษฏ, 2556)

นายสำราญ ยังถวายคำปรึกษาแก่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเมื่อครั้งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาประทับ ณ บ้านนายสังเวียน เกิดผล ตำบลบ้านใหม่ เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2530 ในการนี้ทรงแต่งเนื้อร้องขึ้นใหม่ในเพลงตับสวนขวัญ จึงโดยเสด็จมาเพื่อขับร้องเพลงไทยร่วมกับวงดนตรีบ้านใหม่ ทรงประทานสมุดบันทึกแก่นายสำราญ และได้บอกให้นายสำราญเปิดและเลือกซื้อวงปี่พาทย์ 2 ชื่อ คือ พาทย์รัตน์ และ พาทย์สุนทร เมื่อนายสำราญ เปิดสมุดออกแล้ว จึงเลือกซื้อพาทย์รัตน์ ด้วยเห็นว่าหากพระนาทมูลกระหม่อมอยู่ในคำว่า พาทย์รัตน์ ถือว่าเป็นบุญคุณสูงสุดของวงแล้ว จึงเปลี่ยนจาก “วงบ้านใหม่ทางกระเบน” เป็น “วงพาทย์รัตน์” มานับแต่นั้น (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่, 2567) จากผลงานทางด้านดนตรีไทยอันโดดเด่น นายสำราญ จึงได้รับเกียรติประวัติสูงสุด คือ ได้รับการยกย่องเชิดชูให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี 2547

(3.2) นายสไว เดชศรี ช่างแกะสลักไม้ที่มีคุณูปการต่อชาวตำบลบ้านใหม่ นายสไว เกิดเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2453 จบการศึกษาโรงเรียนเพาะช่าง เมื่อ พ.ศ. 2495 หลังเรียนจบได้ทำงานไม้มาแกะสลัก ต่อมาได้แต่งงานกับนางทองขาว เดชศรี แล้วรับเอางานไม้แกะสลักมาทำในหมู่บ้าน นางทองขาวไปติดต่องานโต๊ะหมู่บูชาที่เสาชิงช้า ขนส่งมาจากท่าเตียนจนเกิดรายได้มั่นคง คนในหมู่บ้านจึงไปเรียนรู้งานแกะสลักไม้กับนายสไว จนเรียกว่า “อาจารย์สไว เดชศรี” ได้สอนศิลปหัตถกรรมงานแกะสลักไม้ด้วยลวดลายไทย เป็นผู้นำเอาวิชาแกะสลักไม้มาสอนแก่ชาวบ้านโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย จนเกิดเป็นอาชีพที่แพร่หลายในตำบลบ้านใหม่ ในหมู่ที่ 5 บ้านคลองนอก และหมู่ที่ 6 บ้านคลองใน อย่างช้านับตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ดังข้อมูลการสำรวจของ น.ณ ปากน้ำ พบว่า วิทยุคนคนหนึ่งซึ่งกำลังง่วนกับสลักไม้โต๊ะหมู่บูชา วิทยุคนนั้นได้เล่าว่าทำส่งกรุงเทพมหานคร มีผู้ว่าจ้างให้สลักเป็นลวดลายลงโต๊ะ ค่าจ้างสลักตัวละ 7 บาท หมู่บ้านแลวันนี้

พากันทำเป็นอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นชายหญิงหนุ่มหรือแก่ เด็กตัวเล็ก ๆ ต่างก็เป็นช่าง เห็นแกะสลักกันที่ลานบ้าน ใต้ร่มไม้ หรือ ใต้ถุนบ้าน (น. ณ ปากน้ำ, 2558)

นายสวไมลูกศิษย์เป็นช่างไม้สืบทอดกันมาอีกหลายคน ยกตัวอย่างเช่น นางสาวชัช ดวงนิมิตร ผู้เป็นมารดาของ “นายทวีป ดวงนิมิตร” ปราชญ์งานแกะสลักไม้ลายไทยชาวตำบลบ้านใหม่

(3.3) นายทวีป ดวงนิมิตร สมรสกับนางรุ่งรัตน์ ประกอบอาชีพแกะสลักไม้ นายทวีปได้เล่าว่า นางสาวชัช ได้ไปปฏิบัติงานแกะสลักไม้มาทำที่บ้าน เวลานั้นตนเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนปทุมวิทยาคาร ครูใหญ่ของโรงเรียนได้เชิญ นายสมจิตร คิดการ มาสอนลายไทยให้นักเรียน (เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์ และคณะ, 2566) ต่อมาได้ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ในช่วงนั้นฐานะการเงินทางบ้านไม่ค่อยดี ไม่สามารถส่งเรียนต่อไป นางสาวชัชได้บอกกับนายทวีปว่า “ถ้าอยากเรียนก็ต้องให้ช่วยทำงานแกะสลักในตอนเย็นและวันหยุด” (ธรรมรัตน์ ศรีสุนทรพาณิชย์ และ ธรรมมยุรา สุรติสุพัต, 2560)

หลังจากเรียนจบโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ได้ไปศึกษาต่อที่วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา แผนกช่างกลโรงงาน จนจบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทำให้มีความรู้ประยุกต์ใช้เครื่องมือกับงานแกะสลักจนสามารถประดิษฐ์เครื่องมือแกะสลักได้ด้วยตนเอง ใน พ.ศ. 2525 นายทวีปได้มีโอกาสเข้าร่วมทีมแกะสลักจากตำบลบ้านใหม่เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดโพธิ์ พระบรมมหาราชวัง และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เพื่อเตรียมการฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

จากประสบการณ์ ความรู้ในงานแกะสลักไม้ การออกแบบ เทคนิคในการใช้เครื่องมือในการแกะสลักของนายทวีป ดวงนิมิตร ทำให้หน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแกะสลักไม้ให้กับสถาบันการศึกษาระดับท้องถิ่น เมื่อ พ.ศ. 2555 ได้รับเชิญจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ซึ่งมีนโยบายในการบรรจุวิชาการแกะสลักเป็นความรู้ท้องถิ่น ให้นายทวีปสอนวิชาเขียนลายไทยและแกะสลักไม้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนปทุมวิทยาคาร ตำบลบ้านใหม่ นายทวีปได้ดำเนินการสอนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 10 ปี (เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์ และคณะ, 2566) ด้วยประสบการณ์ด้านงานแกะสลักไม้ ผลงานการแกะสลักอันเป็นที่ประจักษ์ ความเสียสละในการถ่ายทอดความรู้ นายทวีป จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์งานแกะสลักไม้ลายไทยชาวตำบลบ้านใหม่ เป็นความภาคภูมิใจของชาวตำบลบ้านใหม่

อภิปรายผล

1. พัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำบลบ้านใหม่ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ด้วยสภาพพื้นที่ตั้งเป็นทุ่งรับน้ำอยู่ทางด้านเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จึงมีสภาพเป็นพื้นที่เพาะปลูก สมรภูมิสงครามมาแต่ครั้งอดีต เมื่อเวลาเปลี่ยนผ่านจาก “ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” สู่ “ตำบลบ้านใหม่” สภาพพื้นที่มีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย กล่าวคือ ในอดีตเป็นสมรภูมิสงครามคราวเสียสมเด็จพระสุริโยทัย จึงมีการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย มีการตั้งถิ่นฐานและการอพยพของผู้คนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ส่งผลให้รัฐบาลให้ความสำคัญในการดำเนินการสร้างพระราชานุสาวรีย์ อีกทั้งพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นพื้นที่รับน้ำช่วงฤดูน้ำหลากอีกด้วย

2. การสำรวจโบราณสถานและสถานที่สำคัญในชุมชน พบว่า วัดสำคัญที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา อีกทั้งปรากฏความในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา คือ วัดโพธิ์เผือก ส่วนวัดที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ได้แก่ วัดบำรุงธรรม วัดบัวขาว (วัดราชบัวขาว) วัดสองแห่งนี้เป็นวัดที่มีพระจำพรรษา ส่วนวัดสามจีน หรือ วัดขมนจีน เป็นวัดร้าง สำหรับวัดที่สร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้แก่ วัดเกตุ และวัดจันทร์ประเทศ อย่างไรก็ตาม วัดเหล่านี้ล้วนเป็นวัดที่มีแนวโน้มเสื่อมโทรม หดพังตามกาลเวลา ด้วยสภาพทุ่งราบแม่น้ำที่ต้องเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี

3. การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญของชุมชน ตำบลบ้านใหม่ ประกอบด้วย นายสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง นายสไว เดชศรี และนายทวีป ดวงนิมิตร ช่างแกะสลักไม้ลายไทยที่มีฝีมือ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่อันเกิดจากบุคคลสำคัญระดับชาติ ชุมชนบ้านใหม่จึงมีความโดดเด่นในแง่การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันยังหมายรวมถึงศักยภาพของชุมชนที่สามารถยกระดับไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย พบว่า ตำบลบ้านใหม่ เดิมเรียกว่า ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง หรือที่ทราบในเอกสารประวัติศาสตร์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทุ่งมะขามหย่อง หรือทุ่งโนนภมร์ อันเป็นข้อมูลใหม่ที่ค้นพบในงานวิจัยเรื่องนี้ ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องเปลี่ยนเป็น ตำบลบ้านใหม่ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2471 และยังพบว่าเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารประวัติศาสตร์ร่วมสมัยซึ่งไม่เคยค้นพบมาก่อน คือ เอกสารของกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ปิดทำนบกั้นน้ำช่วยเหลือการทำนา ใน พ.ศ. 2483 อันมีเนื้อความ

เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือชาวนาในฤดูน้ำหลาก ซึ่งอธิบายสภาพพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำของตำบลบ้านใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมมาตั้งแต่อดีตได้เป็นอย่างดี การปรับนามจากตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง สู่ ตำบลบ้านใหม่ ทำให้เห็นพลวัตรของความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อันเชื่อมโยงกับบริบทร่วมสมัย ในขณะที่ความสำคัญของพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์อยุธยายังปรากฏให้เห็นเด่นชัดผ่านการสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ได้ข้อสรุปว่า ตำบลบ้านใหม่ เดิมเรียกว่า ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องเป็นตำบลเล็ก ๆ ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา ด้วยสภาพตั้งระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้กับเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ส่งผลให้ “ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่อง” เป็นที่รับรู้ในฐานะส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์การสงครามระหว่างกรุงศรีอยุธยากับพม่า ทั้งวีกรรมยุทธหัตถีคราวสมเด็จพระสุริโยทัยขาดคอช้าง และพระแสงดาบค่ายของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

นับแต่เสียกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2310 บริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่โดยรอบได้ถูกทิ้งร้างไป จนกระทั่งสงครามสงบลง ราษฎรเริ่มกลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามแนวแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รวมไปถึงพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยารอบตำบลบ้านใหม่ด้วย การที่ชาวสยามเริ่มกลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งมณฑลกรุงเก่าซึ่งถือเป็นศูนย์กลางราชการ ศูนย์กลางเศรษฐกิจบริเวณภาคกลางตอนล่าง ตำบลบ้านใหม่มะขามหย่องได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอรอบกรุง และเปลี่ยนเป็นตำบลบ้านใหม่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ตำบลบ้านใหม่ มีวัดโบราณที่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คือ วัดโพธิ์เผือก วัดบำรุงธรรม วัดบัวขาว วัดกุฎีลาย และวัดร้างอย่างวัดสามจีน ส่วนวัดที่สร้างขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ คือ วัดเกตุ และวัดจันทร์ประเทศ ซึ่งการตั้งอยู่บนสภาพภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นทุ่งราบแม่น้ำเจ้าพระยา ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตาม ตำบลบ้านใหม่ยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวกรุงเก่าไว้อย่างน่าชื่นชม กล่าวคือ มีวงดนตรีปี่พาทย์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ หล่อหลอมให้ทายาทวงดนตรีปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน หรือ วงพาทย์รัตน คือ นายสำราญ เกิดผล ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ และยังมีศิลปินหัตถกรรมงานแกะสลักไม้ลายไทยอันขึ้นชื่อที่ถ่ายทอดจากนายไสวเดชศรี นายทวีป ดวงนิมิตร ได้ส่งต่อความรู้สู่ชุมชนจนกลายเป็นอาชีพของชาวตำบลบ้านใหม่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถือเป็นประเด็นประวัติศาสตร์ที่ได้รับความสนใจตั้งแต่ ทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา การร้อยเรียงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้เกาะเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ส่วนกลางจนสามารถต่อยอดไปสู่ความเข้าใจในระดับสังคมถึงความหลากหลายของผู้คน นอกจากจะสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้คนชุมชนแล้ว ยังสามารถต่อยอดในการแปลงประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมอันจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนหากมีการศึกษาข้อมูลอย่างต่อเนื่องในการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเป็นลำดับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2528). ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2547). เสด็จประพาสสมณชลราชบุรี ในประกาศ ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452). รวมบทความประวัติศาสตร์ ฉบับพิเศษ, (26), 183 – 214.
- ณรงค์ชัย ปิฎกฤษิต. (2556). นายสำราญเกิดผล ศิลปินแห่งชาติกับองค์ความรู้ดนตรีไทย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5(1), 60-82.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, 2405-2486 .(2494). ไทยรบพม่า. คลังวิทยา.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ เสรี วงษ์มณฑา ชุขณา เตชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการนวัตกรรมเพื่อสื่อสารสังคม, 4(2), 34-45.
- ธรรมรัตน์ ศรีสุนทรพาณิชย์ และ ธรรมมยุรา สุรติสุพัต. (2560). ทวีป ดวงนิมิต : ปราชญ์ชาวบ้านต้านงานแกะสลักไม้ลายไทยกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 9(2), 51-62.
- น. ณ ปากน้ำ. (2558). ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ. ประชุมคำให้การกรุงศรีอยุธยา รวม 3 เรื่อง. (2553). กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.
- เพียวร์ เข็มนาท. (2538). โครงการสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณสถาน กองโบราณคดี แผนที่แสดงตำแหน่งโบราณสถานในเกาะเมืองและรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). (2542). ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3. (หน้า 213-452). กรุงเทพมหานคร: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

- พระมหากวีนท์ ยสินทวิโส (วงศ์อินทร์อยู่), ธีชนันท์ อิศรเดช และ สุริยา รักษาเมือง. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 145-156.
- เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์ และคณะ. (2566). ช่างศิลป์อยุธยา. สมุทรปราการฯ ม.ป.พ.
- ประกาศล่วงหน้าบอกจะแจกโฉนดสำหรับที่ดิน ในทุ่งบ้านสวนพริก ทุ่งบ้านทางกระเบน ทุ่งบ้านใหม่มะขามหย่องอำเภอรอบกรุง แขวงเมืองกรุงเก่า. (2447). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 20 หน้า 859 (20 มีนาคม 122).
- ประกาศลดหย่อนเงินอากรค่านาคูโค่ ตำบลบ้านใหม่ ที่องที่อำเภอกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2471). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 45 หน้า 152 (14 ตุลาคม 2471).
- มงเซนญอร์ ปาลแก้วซ์. (2552). เล่าเรื่องกรุงสยาม. แปลโดย สันต์ท.โกมลบุตร, กรุงเทพมหานคร: ศรีปัญญา
- ศักดิ์ชาย สายสิงห์. (2564). คู่มือนำชมศิลปกรรมโบราณอยุธยา. นนทบุรี : เมืองโบราณ. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. (2566). การฟื้นฟูทุนทางวัฒนธรรมทุ่งภูเขาทอง ตอนเทศกาลทุนทางวัฒนธรรม ตอนทุนทางวัฒนธรรม : ตักบาตรน้ำผึ้ง. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2568. จาก <https://www.aru.ac.th/rdi>
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2583). มท 5.3.7/50 เรื่อง คณะกรรมการอำเภอกับราษฎรได้ร่วมมือกันปิดทำนบกั้นน้ำที่คลองทางกระเบนช่วยเหลือการทำนา ตำบลบ้านใหม่ อำเภอกรุงเก่า.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2524). (8) มท 5.4.1.31/82 รายงานการสำรวจข้อมูลเขตพัฒนาตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่. (2567). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2567.